



ΕΛΙΔΕΚ.
Ελληνικό Ίδρυμα Έρευνας & Καινοτομίας

Περιγραφή Χρηματοδοτούμενου Ερευνητικού Έργου
1η Προκήρυξη Ερευνητικών Έργων ΕΛ.ΙΔ.Ε.Κ. για την
ενίσχυση των Μελών ΔΕΠ και Ερευνητών/τριών και την
προμήθεια ερευνητικού εξοπλισμού μεγάλης αξίας

Τίτλος Ερευνητικού Έργου:

ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΣΤΗΝ 'ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΗ ΠΟΛΗ': ΟΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΕΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΔΙΑΔΡΑΣΗΣ ΑΝΑΜΕΣΑ ΣΤΟΥΣ ΑΙΤΟΥΝΤΕΣ ΑΣΥΛΟ, ΤΟΥΣ ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΕΣ ΤΗΣ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΗΣ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ ΚΑΙ ΤΗΝ ΤΟΠΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ (ΛΕΣΒΟΣ ΚΑΙ ΑΘΗΝΑ)

Επιστημονικός/ή Υπεύθυνος/η:	Ευθύμιος Παπαταξιάρχης
Φιλικός προς τον αναγνώστη τίτλος:	HUMANcITY
Επιστημονική Περιοχή:	Κοινωνική Ανθρωπολογία
Φορέας Προέλευσης και Χώρα:	Ελλάδα
Φορέας Υποδοχής:	Πανεπιστήμιο Αιγαίου
Συνεργαζόμενος Φορέας:	University of Groningen, University of Pittsburgh, Brunel University
Ιστοσελίδα προβολής του Έργου (αν υφίσταται):	https://refugeeobservatory.aegean.gr/
Ποσό Χρηματοδότησης:	175.612,00€
Διάρκεια Χρηματοδότησης:	24 μήνες

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

Η Ευρωπαϊκή «προσφυγική κρίση» σηματοδεύτηκε από την ανθρωπιστική επέμβαση στην Ελλάδα, τη διαμόρφωση ενός μηχανισμού διακυβέρνησης των προσφυγικών και μεταναστευτικών ροών και τη μαζική κινητοποίηση ανθρωπιστικώς δρώντων από ολόκληρο τον κόσμο. Αυτό το ερευνητικό έργο εστιάζει στην ανθρωπιστική διακυβέρνηση ως πεδίο κοινωνικής και πολιτισμικής διάδρασης καθώς και πολιτικής διαπραγμάτευσης ανάμεσα στους αιτούντες άσυλο, τους ιδιωτικούς και δημόσιους, ατομικούς και συλλογικούς ανθρωπιστικώς δρώντες και, τέλος, τις τοπικές κοινωνίες. Το έργο δίνει έμφαση στην εγκατάσταση των αιτούντων άσυλο, την οποία προσεγγίζει ολιστικά σε σχέση με τα πεδία της υποδοχής, της φροντίδας, της εκπαίδευσης, της νομικής προστασίας και γενικότερα της κοινωνικότητας. Ειδικότερα, η έρευνα μελετά τη διάδραση ανάμεσα στους μηχανισμούς ανθρωπιστικής διακυβέρνησης και τις τοπικές κοινωνίες σε τρεις γεωγραφικούς χώρους: έναν μικρό οικισμό πρώτης υποδοχής (Σκάλα Συκαμνιάς, Λέσβος), μια συνοριακή πόλη (Μυτιλήνη) και την πρωτεύουσα της Ελλάδας (Αθήνα). Κατ' αυτόν τον τρόπο παρακολουθεί τους μετασχηματισμούς από το «ανθρωπιστικό χωριό» στην «ανθρωπιστική πόλη». Συγκρίνει διαφορετικά μοντέλα εγκατάστασης των εισερχόμενων προσφύγων και μεταναστών –τον καταυλισμό, δημόσια και ιδιωτικά εγχειρήματα ενοικίασης διαμερισμάτων, καταλήψεις δημόσιων και ιδιωτικών χώρων καθώς και την επιδοτούμενη ή μη «φιλοξενία» στο σπίτι– και διερευνά τις διαφορετικές επιπτώσεις που έχουν αυτά για τους συντελεστές – αιτούντες άσυλο, ανθρωπιστικώς δρώντες και τα μέλη των τοπικών κοινωνιών. Τέλος, διερευνά τη διάδραση και τις κοινωνικές και πολιτικές της επιπτώσεις σε σχέση με επίσημες ή άτυπες μορφές κοινωνικότητας («φιλοξενία», «αλληλεγγύη», «φροντίδα») και με διαφορετικές και εθνο-πολιτισμικά διαμεσολαβημένες προσλήψεις των συντελεστών της «ανθρωπιστικής πόλης».

ΠΡΩΤΟΤΥΠΙΑ

Η παρούσα έρευνα είναι αιχμής γιατί αφορά ένα εξαιρετικά επίκαιρο ζήτημα με πρωτότυπη μεθοδολογία και καινοτόμα παραδοτέα. Προσεγγίζοντας το ανθρωπιστικό καθεστώς από τα κάτω, στην τοπική του διάσταση και στο επίπεδο της καθημερινότητας, επιχειρεί να καλύψει ένα εθνογραφικό κενό στη μελέτη ενός φαινομένου παγκόσμιας εμβέλειας, όπως είναι η πρόσφατη «προσφυγική κρίση». Παράλληλα, επιχειρεί να συμπληρώσει άλλες επιστημονικές προσεγγίσεις που έχουν προσφέρει συστηματική, αλλά περισσότερο επιφανειακή, κατανόηση των διαδικασιών και των μετασχηματισμών που επιτελούνται στο πεδίο. Η μεγαλύτερη δύναμη της παρούσας έρευνας βρίσκεται στη διεξοδική εθνογραφική ανάλυση των *ημικών θεμελίων* των άτυπων λόγων και των πολιτισμικών λογικών που τους οργανώνουν, στο ξεδίπλωμα των αναντιστοιχιών ανάμεσα στον επίσημο λόγο και την καθημερινή πρακτική, στην κριτική εξέταση επίσημων – γραφειοκρατικών, πολιτικών ή επιστημονικών/αναλυτικών κατηγοριών και, τέλος, στο προχώρημα πέρα από την εθνοκεντρική προκατάληψη και την επακόλουθη παθολογοποίηση ή εξιδανίκευση που κυριαρχεί σε μεγάλο μέρος της υφιστάμενης βιβλιογραφίας.

Μια καινοτόμα διάσταση και συγχρόνως δύναμη της παρούσας έρευνας είναι η σχεδόν *αποκλειστική* ευκαιρία να *νοηματοδοτήσει* την παρούσα «προσφυγική κρίση» στο πλαίσιο της μακρόχρονης εθνογραφικής γνώσης που κατέχει ο Επιστημονικός Υπεύθυνος σχετικά με το υπό διερεύνηση πεδίο και τις «τοπικές» οπτικές. Μια άλλη εντοπίζεται στον συγκριτικό της προσανατολισμό: τη συγκριτική ανάλυση των διαφόρων τοπικοτήτων και σταδίων του προσφυγικού ταξιδιού μέσα από μια πρωτότυπη εστίαση στο κρίσιμο ζήτημα της κοινωνικής διαμεσολάβησης, όχι μόνο σε επίπεδο δρώντος ατόμου αλλά και σε επίπεδο θεσμών και δομών. Στη βάση των παραπάνω μεθοδολογιών και μέσα από την προγραμματική έμφαση στις ημικές προσλήψεις της ανθρωπιστικής διακυβέρνησης που φέρουν οι διαφορετικοί συντελεστές της, το πρόγραμμα HUMANcITY επιχειρεί, τέλος, να υπερβεί την επικέντρωση στον καταυλισμό που επικρατεί στην υφιστάμενη βιβλιογραφία εξουδετερώνοντας παράλληλα τυχόν εθνοκεντρικές προκαταλήψεις.

ΑΝΑΜΕΝΟΜΕΝΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Τα παραδοτέα της έρευνας (ένας διαδραστικός άτλαντας, μελέτες, διδακτορικά, ένα συνέδριο, μεταπτυχιακά μαθήματα) θα συμβάλουν στην καλύτερη γνώση του προσφυγικού ζητήματος και θα προσφέρουν υλικό για τη διαμόρφωση πιο αποτελεσματικών πολιτικών για την ενσωμάτωση των προσφύγων στην ελληνική κοινωνία. Τα αποτελέσματα όλων των επιμέρους μελετών, σε συνδυασμό με το Παρατηρητήριο της Προσφυγικής και Μεταναστευτικής κρίσης στο Αιγαίο, θα συμβάλουν αποφασιστικά στην ενίσχυση αυτής της σημαντικής πρωτοβουλίας τεκμηρίωσης των προσφυγικών μετακινήσεων που βρίσκεται ακόμα σε στάδιο σχετικά αρχικό.

Περισσότερο συγκεκριμένα, η έρευνα συμβάλλει στο να αντιμετωπιστούν ορισμένες από τις μεγάλες γνωστικές προκλήσεις που παράγει το προσφυγικό:

- Επιτρέπει την κριτική προσέγγιση όλων των κανονιστικών σχημάτων που οργανώνουν την ανθρωπιστική δράση, –ανεξάρτητα από προέλευση και ιδεολογικό προσανατολισμό.
- Υπερβαίνει την πολιτισμική μονομέρεια που χαρακτηρίζει ένα μέρος της υπάρχουσας βιβλιογραφίας αναδεικνύοντας την οπτική των αιτούντων άσυλο.
- Συμβάλλει στη συγκρότηση νέου ‘λεξιλογίου’ για το ‘προσφυγικό’.

Συγχρόνως η έρευνα προσφέρεται για να αξιοποιηθεί στη διαμόρφωση αποτελεσματικών πολιτικών για το ‘προσφυγικό’ σε ευρωπαϊκό, ελληνικό και τοπικό επίπεδο:

- μέσα από την ενδελεχή κατανόηση των διεργασιών που συμβαίνουν στο πεδίο της πρώτης υποδοχής και εγκατάστασης των αιτούντων άσυλο και στις επιπτώσεις που έχουν οι εφαρμοζόμενες πολιτικές.
- επιτρέποντας να κατανοηθούν καλύτερα οι πειραματισμοί που πραγματοποιούνται στη διαχείριση του προσφυγικού από τα κάτω και από τα μέσα, κάτι που έχει διεθνές ενδιαφέρον, τόσο ερευνητικό όσο και πολιτικό.
- προσφέροντας το πραγματολογικό υπόβαθρο για την αναθεώρηση υφιστάμενων και την παραγωγή νέων πολιτικών.

Τέλος, παρά την αναμφισβήτητη δυσκολία που δημιουργεί η εξαιρετική συγκυρία της πανδημίας στη διεξαγωγή ανθρωπολογικής έρευνας πεδίου, η υλοποίηση των επιμέρους εθνογραφικών ερευνών που περιλαμβάνει αυτό το έργο μέσα από αναγκαίες μεθοδολογικές τροποποιήσεις αποτελεί σημαντική πρόκληση που αναμένεται να τροφοδοτήσει καίρια τον διάλογο στον χώρο της ανθρωπολογίας.

ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΗΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ

Το ερευνητικό έργο «HUMANcITY» στηρίζεται αποκλειστικά στη χρηματοδότηση του ΕΛ.ΙΔ.Ε.Κ. Καμία από τις επιμέρους έρευνες που περιλαμβάνει δεν θα μπορούσε να πραγματοποιηθεί χωρίς τη συγκεκριμένη στήριξη. Επομένως, το έργο Α) κάνει εφικτή τη διεξαγωγή έρευνας με αντικείμενο ένα πολυσύνθετο και επίκαιρο ζήτημα στην Ελλάδα και την Ευρώπη σήμερα, την ανθρωπιστική διακυβέρνηση του προσφυγικού με αιχμή το ζήτημα της εγκατάστασης Β) δίνει τη δυνατότητα σε τρεις μεταδιδάκτορες και δύο υποψήφιους διδάκτορες να εμπλακούν σε συστηματική ερευνητική διαδικασία, ιδιαίτερα στην εξαιρετική συνθήκη της πανδημίας Γ) επιτρέπει στον Επιστημονικό Υπεύθυνο του έργου να εμβαθύνει εθνογραφικά στο μακροχρόνιο ερευνητικό έργο που διεξάγει στη Λέσβο Δ) ενισχύει τη συμβολή του Τμήματος Κοινωνικής Ανθρωπολογίας και Ιστορίας του Πανεπιστημίου Αιγαίου, που γεωγραφικά εδρεύει στο επίκεντρο της «προσφυγικής κρίσης», στη μελέτη της σχέσης των συντελεστών της ανθρωπιστικής διακυβέρνησης με την τοπική κοινωνία, ενώ δίνει την ευκαιρία να παραχθεί επιστημονική γνώση που μπορεί να συμβάλλει στη χάραξη νέων πολιτικών.



ΕΛΙΔΕΚ.
Ελληνικό Ίδρυμα Έρευνας & Καινοτομίας

ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ

Λ. Συγγρού 185 & Σάρδεων 2
ΤΚ. 17121, Νέα Σμύρνη, Ελλάδα
210 64 12 410, 420
communication@elidek.gr
www.elidek.gr